

Le Grand Mètre - målebåndet som læremester

Av Alt Går Bra

Det finnes en gresk myte vi sjelden hører om. Det sies at kong Erysichthon en gang skjendte en grav som tilhørte Demeter, gudinnen for innhøsting, vekst og næring. Da kongen hugget bladet på øksen inn i et av trærne i eikelunden, sa han: «Selv om dette treet er gudinnen selv, og ikke bare et av hennes elskede eiketrær, vil denne løvtunge kronen nå møte jorden».¹ Treet skjebne var å bli byggemateriale for en bankettsal. Den skjendige kongen hadde trådt over en grense. Den krenkede gudinnen Demeter påførte ham evige pinsel som svar på hans overtredelse.

Tidligere i år viste vi i kunstnergruppen Alt Går Bra arbeidet *Le Grand Mètre (After Céjar)* i Victoria og Albert Museum i London, en installasjon som tar for seg ideen om å måle. Verket tok opp hele lengden av Tapestry Gallery: Et 34 meter langt trykk av et forstørret målebånd foldet seg ut fra tromlene på en avleggs trykkemaskin og løp langsetter tregulvet i galleriet. Målebåndet var omringet av adel avbildet i *The Devonshire Hunting Tapestries*, et bemerkelsesverdig arbeid fra fjortenhundretallet, produsert i Arras i Frankrike. Med nesten umerkelige overganger mellom

¹ Ovid, *Metamorfoser*, 8.755-56. Myten var først fortalt av den hellenistiske poeten Callimachus i "Hymne til Demeter" og senere mer omfattende av den romerske poeten Ovid i *Metamorfoser*.

mennesker og dyr, viser de monumentale teppene jaktscener som forteller om den middelalderske adelens liv.

Installasjonen var en slags omvendt repetisjon av kunstneren Céjars (Christian Rigal) verk *Le Grand Mètre* som ble vist i Louvre på 1980-tallet. Céjar trykket sitt målebånd med en Xerox kopimaskin. Xerox er teknologien som overtok etter maskinen som produserte vårt målebånd i London, mimeografen. Med et mål på 144 x 60 cm var dette ifølge kunstneren det største kopikunst-verket noensinne.

Men den greske kongen og Demeter, hva har de med målebåndene å gjøre? Valget av en gresk myte som introduksjon til denne teksten er ikke tilfeldig. Leseren kunne ha gjettet at teksten ville handle om å måle – på gresk: *katechon* – som var et sentralt begrep i den greske oldtidssivilisasjonen. Målbarehet spilte en nøkkelrolle i gresk filosofi, fra Pytagoras' måling av geometriske proporsjoner til det berømte mottoet på fasaden til Platons Akademi: «La ingen som er inkapabel i geometri ha adgang». Også i politikken var måling viktig for grekerne. Fra Solon til Cleisthene stod ideen om målbarehet sentralt i konstruksjonen av det athenske demokratiet. Filosofen Hegel formulerte det som at grekerne hedret endelighet.²

Så hva var grekernes hensikt med å måle? Sannsynligvis var de ikke bare interesserte i å måle for å dokumentere naturfenomener, da ville nok ikke rekkevidden av ideene deres strukket seg frem til i dag. Vi kan snarere gå ut ifra at idéene om målbarehet, avgrensning og endelighet var rotfestet i mer grunnleggende behov, som å holde samfunnet samlet. I en tid hvor fattige greske borgere solgte seg selv som slaver for å betale gjeld, hadde man behov for å definere grenser for grenseløs akkumulasjon av rikdom. Tro mot idéen om det målbare grunnla derfor grekerne demokratiet, et system av likhet for loven (*isonomia*) og lik rett til tale (*isegoria*).

Om vi i et forsøk på å bringe alt dette inn i samtiden er litt freidige, kunne ideen om å sette grenser ses i sammenheng med Rosa Parks performative erklæring i USA i de altfor nylige 50-årene. Park uttalte de berømte ordene: «Jeg tror ikke jeg skulle behøve å reise meg». Som kjent var dette svaret menneskerettighetsbevegelsens heltinne ga til bussjåføren som krevde at hun, som satt i den segregerte delen av bussen, ga sitt sete til en hvit person når de hvites del av bussen var full.

Man kan se på det å måle på som et verktøy menneskeheten har utviklet gjennom historien for å kunne praktisere rettferdighet og likeverd. I de fleste land benytter vi stadig det metriske systemet i hverdagen. Vi tar det metriske systemet for gitt når vi veier kiloen med poteter som vi kjøper på supermarkedet, når vi måler hvor fort vi kjører og når vi vil vite hvor langt gallerirommet er så vi kan finne ut hvordan kunstverket vårt vil se ut i utstillingen. Vi bruker *idéen* om å måle for å sikre at ansatte får likt betalt for likt arbeid, og at vi alle har samme tilgang til utdanning og helsetjenester og så videre.

Av alle historiske begivenheter var det den franske revolusjonen fra 1789 som introduserte det metriske systemet. Den revolusjonen som revolusjonerte nesten alt, som også inspirerte en nasjon av svarte mennesker til å grunnlegge den første moderne staten styrt av de svarte selv. Få år senere sloss befolkningen på Haiti og vant sin uavhengighet mot samtidens største overmakter i 1804. Revolusjonen sådde dessuten spirene til mange andre endringer som skulle komme. Tre år før revolusjonen noterte den kjente vitenskapsmannen Antoine Lavoisier at det i en middels stor by var sytten ulike målesystemer og at enhetene i hvert enkelt system var av ulik størrelse. Diderot og d'Alemberts *Encyclopedia* advarte om at det «ikke bare er umulig å etablere et standard målesystem for alle nasjoner, men å få dette til innenfor en enkelt nasjon er

² Georg W. Hegel, *Lectures on the History of Philosophy*, overs. Robert F. Brown og Peter C. Hodgson, vol. 1 (Oxford: Oxford University Press, 2011), 393.

uoppnåelig».³ En internasjonal gruppe forskere og landmålere fikk likevel oppgaven med å etablere et naturbasert målesystem som kunne være universelt uten å favorisere noen spesifikk nasjon. Grunnen til hastverket med dette prosjektet i revolusjonens første år, utover ambisjonen om universell rettferdighet, var klassekampen i hjemlandet.

Det var i kampen mot den føydale adelen at det franske folket forlangte et konsekvent målesystem, og fremfor alt et system som var ufravikelig. Deres *Cahiers de doléances* – liste over klagemål – viser dette med all tydelighet: «Adelsmennene burde ikke lenger ha sine egne måter å måle på og heller ikke måleenheter som varierer avhengig av sted» og «Adelens måleenheter øker hvert år». ⁴Til hvilke kongen sendte sin respons som forventet: «Det finnes ubegrensede variasjoner i måleenheter blant adelen; vi ber dem om å redusere disse til kongens målesystem».⁵

Den greske myten vi introduserte denne teksten med har en tragisk og makaber slutt. Erysichton som hadde felt Demeters tre for å bygge en bankettsal satt nå ved bordet til ingen nytte: jo mer han spiste jo sultnere ble han. Det var pinselen hadde hadde endt opp med. Etter at han hadde konsumert alt han eide, begynte Erysichton å «slite i sine egne lemmer og gnage på dem med bare tennene, og den ulykkelige mannen fortærte slik sin egen egen kropp litt etter litt». *Katechon* eller målbarhet kan ikke skilles fra det begrensede og det ubegrensede eller fra det endelige, det som kan måles, og det uendelige, det som ikke kan måles.

³ Denis Diderot og Jean le Rond d'Alembert, *L'Encyclopédie, ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*, vol. 12 (Paris: Libraires Associés, 1751-1772), 785.

⁴ *Cdd.*, Angers, II, 259 og *Cdd.*, Quimper (Mellac), 218.

⁵ Jacquet, avocat au Parlement de Paris, *Traité des justices de seigneur et des droits en dépendants, conformément à la jurisprudence actuelle des différents tribunaux du Royaume, suivi des pièces justificatives qui ont trait à la matière*, à Lyon, chez J. Breguilliat . . . , à Paris, chez Luis Cellot . . . et les frères Estienne, 1764, avec approbation et privilège du Roy (Bibl. Mazarine, A. 10.051), 268, sitert i Witold Kula, *Measures and Men* (Princeton: Princeton University Press, 1986), 179.